

Utvandringen fra Frafjord, Gilja og Dirdal til Amerika

Ved Arne Gilje

Mange fra Gilja, Frafjord og Dirdal tilhørte den store skare av nordmenn som fra ca 1825 og noen år inn på 1900-tallet reiste over det store havet for å finne lykken i Amerika.

Enok og Anne i Rolette County

Min venn og slektning Paul Gilje i Burnsville, Minnesota er barnebarn til Enok Andreas Torsteinson (1858-1915) og Anne Enoksdtr., (1866-1939) Gilje. Begge besteforeldrene kom fra Gilja i Dirdal og bosatte seg i Rolette County i North Dakota, like ved grensen mot Canada. Paul har i annen sammenheng skrevet en artikkel om utvandringen som jeg, noe forkortet og med hans tillatelse, gjengir nedenfor

Her er Pauls historie om utvandringen til Amerika:

Den norske utvandringen til Amerika begynte i 1825, men det var først 48 år senere (1883) at de første emigrantene fra Gilja kom til Amerika.

I løpet av de neste 25 år emigrerte mer enn 60 av beboerne på Gilja. De fleste var enslige menn mellom 17 og 30 år, som forlot foreldre og kjære i Gilja, for det meste for aldri å se dem igjen. Men noen kom hjem igjen etter noen år. Det var ikke mange som emigrerte etter år 1907.

De fleste forlot fjord, dal, fjell og skog i hjemlandet for å slå seg til på den flate og treløse prærien i Mellomvesten i USA. Mellom 1825 og 1900 emigrerte mer enn 400 000 mennesker fra Norge til Amerika. Forskere har gitt oss flere årsaker til denne veldige emigrasjon:

- Økende befolkning og mangel på mark i Norge.
- Muligheten for nybyggere til gratis 160 acres mark i USA (1 acre = 4 047 m²).
- Utbygging av jernbanen til de sentrale delene av det nordamerikanske kontinentet.
- Propaganda om mulighetene på andre siden av Atlanteren.

Selv om emigrantene fra Gilja de første årene hadde bodd innenfor 2-3 km fra hverandre, valgte de forskjellige destinasjoner i Amerika: British Columbia, Alberta, Saskatchewan, Alaska, Washington, North Dakota, Iowa, Minnesota, Illinois og New York.

Men North Dakota var den mest populære destinasjonen, muligens på grunn av at jernbanen 15 år tidligere hadde nådd fram til Red River Valley, ved den østlige grense mot Minnesota. På den tiden da de første emigrantene fra Gilja kom, på slutten av 1880-tallet, lå nybyggerplasser som var tilgjengelige meget lenger vest og mindre produktive.

Enok Torsteinson Gilje (1858-1915) etablerte det første "Gilje-emigrant-nybygg" i North Dakota. Det var i 1888, i Leonard Township, Rolette County. Det lå ca 25 km sør for den kanadiske grensen og ca 150 km vest for Red River Valley. Nærmeste tre stod ca 15 km mot nord, i utkanten av noen høyder som gikk under navnet Turtle Mountains. Som vanlig ved de fleste nybygg, bygde Enok sitt første hus av gresstorv og jordklumper.

1889 giftet Enok seg med sin kjæreste, Anne Enoksdtr. Gilje (1866-1939), som på Gilja hadde sitt hjem tvers over veien fra Enoks hjem. Annes brudekjole ble brukt til gardiner i det første jordhuset.

Fire av Annes brødre, Lars, Peder, Thorvald og Tore, slo seg ned innenfor tre km. fra Enok og Anne. Tore var i Amerika i åtte år før han vendte tilbake til Norge. Fire andre brødre, Maurits, Thomas, Severin og Tobias, totalt 8 immigranter fra samme familie, slo seg ned i Minnesota og Iowa. Thomas, Severin og Tobias døde av tyfoidfieber kort tid etter ankomsten til USA.

I et brev til sin familie på Gilja forteller Anne i 1891 at hun bor 10 km fra Turtle Mountain Indian Reservation: "Indianere og jegere har også begynt å farte rundt med deres våpen for å skyte fugl og vilt... Vi synes det er så morsomt å se dem rundt omkring oss. De skader ingen, og når de av og til kommer for å be om et stykke brød, gir vi dem det med stor glede, ettersom vi har mer en nok for oss selv".

Enok og Annes gård tilhører fremdeles (2001) Gilje-familien. Errol Gilje og Andy Gilje, oldebarn til Enok og Anne, bruker fremdeles marken. Dwigth Gilje bruker marken etter sin bestefar Lars Gilje.

*Burnsville, Minnesota USA
November 2001
Paul Gilje*

Brevet fra Amerika

I februar 1888 skrev Enok Torsteinson Gilje, som da hadde emigrert til Amerika, et brev hjem til sin bror Torstein Torsteinson Gilje på Gilja i Dirdal. Av brevet framgår det at Enok hadde fått en forespørsel om å sende en billett hjem til Norge for at Erik Olson Gilje skulle kunne reise over til Amerika.

Paul A Gilje, Burnsville, Minnesota, USA, barnebarn til Enok, har originalen til dette brev. På de neste sidene finner du en fotografisk (digital) kopi av originalen.

På følgende sider finner du så en renskrivning av brevet (på ekte Dirdal-dialekt)

11

Mr. T. J. Gilje

Inskje nat lenje siame fæk eg hev
ifraa han Etich haus Ola og i den skrive,
den ber han, om eg vil seuma Belick aa
da ska eg maan jektuinku hog te fiska, saun
da eg inkje e regtig fri for te ha maagaa Punga
der heima saa ha eg taugt te bedag om inkje
du kunde ha te ta han fæa sjæe dag af min
Punga, Varselvarsen Kan der ind indgaus
men saa e da inkje nok ma da eg ha ogsæ
taugt paa da at ei fenta ska hal belick
hvis hu vil reisa, om du daa villi kjoba til
dei bedje to, dei 147 Kr. oo saa de brodne fæk
laama i Havanger daa de fõldi mag paa
reisæ vel sikkert kunna bli nok fæ
kjoba den ein — for min betalle e inkje
follt 130, oo dei Kan sjõl velja plaseu Kan
du vil hen, hvis dei fõldst aa gaer til en plaa
bedje, Kan sjæ en liden reductiois i prisen
Kunne daa farast. Eg ska siame sjæa
aa inkje koma saa snart igjen ma krav

Om Søndagen den 1 Mai
va Veen saa varme da
vondt te gaa inod ham
men om Mandagen va
kalt saa eg fregte paar
Vatte iude par etagen
men saa lokaa va
eg hadde got Troia aa
Spishua saa ijen
sda Varant aa kalt for
fort.

eg veid inkje mer denne
gaangen de fer vera adle
samne Kjæligt hilset
Allen Arbdiget

Enok Gilje

Meroa

Side 4

Mitchell C. O. Iowa
North America

Kære Gud jeg ønsker "diva Blanca" vil jeg i det samme
 give melding om at jeg igaar fik hørte fra dig som
 jeg havde ventet i Iowa han havde været i adskillige
 steder i Amerika. Alle ved hørte fra dig og jeg
 minde mig om at jeg igaar fik hørte fra dig som
 du havde været i Iowa han havde været i adskillige
 steder i Amerika. Alle ved hørte fra dig og jeg
 minde mig om at jeg igaar fik hørte fra dig som

Det er mig som skriver og jeg har været i Iowa og jeg har været i adskillige steder i Amerika.

Om du ikke bli nærgaa reis med
 mig til den store Staden Chicago daa jer
 og mig te her rundt en plads den næreste
 jernbanestation bli Willow City
 Rolette Co. Dakota, og vil høre om
 Iren seie næste gang han skriver og
 tror han maa ha faat ifra mig maa
 for og antage de jeres bevis og naa i the
 big City i Chicago siden jeg reiste fra Iowa
 kjende og te rinde herfra saa ska og
 paanyt lade høre fra mig. De maa
 ogsaa ikke besvare denne gang.

Det gaar alt med liden sin gamle Gang, jeg
 hører der fødes flere og flere sønner, Mor har
 ogsaa nu rundt om sig en stor Flok
 af Børnebørn, ja, det er vist David som
 siger, De Børn er Herrens gave Livs
 Ting er en Gave

Side 5

4-2-1888

Venligst
 Enoch Gilje

Renskrivning av brev fra Enok Gilje¹ i Amerika til T.T. Gilje² i Norge.

(blad 2)

Hr. T.T. Gilje

Inkje rat lenje siane fæk eg brev ifraa han Erich³ hans Ola⁴ og i den skrivelsen ber han om eg vil senna Beliet aa dæ sko eg naa jedna ha hog te og jæra men da eg inkje e regtig fri for te ha naagaa Penger der heima saa hæ eg tængt te be dæg om inkje du kunde ha te la han faa af mine Penga⁵, Vexselkursen kan der med indgaaes men saa æ dæ inkje nok mæ dæ eg hæ ogsaa tængt paa dæ at ei Jenta⁶ sko hat beliet hvis hu vil reisa, om du daa ville kjøba til dei bedje to, dei 147 Kr av saa De brödre fæk laana i Stavanger daar De földe mæg paa reisa⁷ vel sikkert kunna bli nok for te kjøba den eine – for min betalte eg inkje folt 130,00 dei kan sjöl velja plasen kor dei vil hen, hvis dei fölest aa gaar til en plas bedje, kansje en liden reduction i prisen kunne daa jærast. Eg ska siarne sjaa aa inkje koma saa snart igjen med krav.

(blad 3)

Om dæ inkje bli naagan reis med mæg til den sore (*store?*) Staden Chicago daa jer eg mæg te her rundt en plas den næreste Jernbanestation blir Willow Citty Rolette Co. Dakota, eg vil höira ka Sven⁸ seie næste gang han skriver eg trur han maa ha faat ifraa mæg naa for eg antæge dæ fjæra breve æ naa in the big Citty i Chicago siden jeg reiste fra Iowa Kjæme eg te rusla herifraa saa ska eg paa nyt lade höre fra mej⁹. De maa altsaa ikke besvare denne gang. Det gaar alt med tiden sin jævne Gang, jeg hörer der födes flere og flere Sønner, Mor har altsaa nu rundtom sig en stor Flock af Börneborn, ja, det er vist David som siger, Se Bör nere Herrens gave Livs Frugter er en Sön.

4-2-1888 Venligst Enok Gilje

¹ Enok Andreas Torsteinson Gilje, født 8/4 1858 på Gilja, død ¾ 1915 i Rolette, ND, USA.

² Enoks bror, Torstein Torsteinson Gilje, 1840-1900 (Gamle Torstein).

³ Erik Olson Gilje, født 11/3 1866 på Gilja, død i USA.

⁴ Eriks far, Ola Erikson Handeland (Gilje), født i Åseral 1811, død 1902 på Gilja.

⁵ Enok hadde nok en del penger i forvar hos Torstein.

⁶ Vi vet ikke sikkert hvem denne jenten var, men vi tror det var Enoks blivende kone Anne Enoksdr., 1866-1939.

⁷ Jeg tror noen av hans brödre fulgte ham til Stavanger hvor han tok båten til USA

⁸ Enoks bror, Sven Torsteinson Gilje, 1851-1911. Sven emigrerte til USA 1883 men reiste senere tilbake til Norge

⁹ Enok hadde nok ennå ikke bestemt seg hvor han skulle bo. Han var først i Iowa og Minnesota, før han til slutt slo seg ned i N.Dakota.

(På samme blad, men opp og ner)

Förend jeg afsender ”deisæ Blanaaa” vil jeg i samme give melding om at jeg igaar fik brev igjen fra Sven¹⁰ ligeledes fra Kornelius¹¹. Alt vel höres ifra begge hold. Sven havde været i Iowa han havde tængt at træft mig der, men nei han blev skuffet hvilket jeg synes nu er ganske leit mintro (der han paa at gjöre sig ferdig og skal til Norge dæ tote eg var ganske jilt.

(langs med kanten på bladet)

Kornelius omtaler et brev du har sent, det er nok kommet paa Vildvandring, det sidste jeg modtog var 3. Mai f.A. (*forrige år(1887?)*)

(blad 4 er nok en del av et brev avsendt fra Iowa den 1. mai 1887.)

Om Söndajen den 1. Mai (*1887¹²*) va Veen (*vinden?*) saa Varme dæ vondt te gaa imod han men om Mondajen va Kalt saa æg trægte paa Vætte (*vanter?*) ude paa Aagren men saa lokaa va æg hade goe Tröia aa Sjinhuva naa ijen æ dæ Varmt aa alt for tort.

Æg veid inkje meir dennæ gaanjen. De fer væra adle samme.

Kjærligt hilset Aller Ærbödigst

Enok Gilje.

Meroa P.O.

Mitchell C.o. Iowa

North America

Malmö 21. januar 2007

Renskrivet av

Arne Gilje

Fågelbacksg. 4A

217 44 Malmö

¹⁰ Se note 8 på foregående side.

¹¹ Enoks bror, Kornelius Torsteinson Moen (Gilje) 1847-1941.

¹² Ettersom 1. mai var på en søndag vet vi at året var 1887.